

УДК 378.147:811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-27>

Тамара УСКОВА,

orcid.org/0000-0002-7472-6993

*старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) uskovatamara2020@gmail.com*

Наталія КАРАБИТСЬКОВА,

orcid.org/0000-0003-1341-9858

*старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) karabitskova77@gmail.com*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено формуванню іноземної професійної компетентності у здобувачів вищої освіти. Дослідження зазначеної проблеми є актуальним і важливим кроком у напрямі підготовки кваліфікованих кадрів, спроможних успішно функціонувати в міжнародному професійному середовищі. Акцент на вдосконаленні методів викладання та підготовці студентів до міжкультурної взаємодії є критичним для ефективності вищої освіти в умовах сучасного світу. Проблеми формування іноземної професійної компетентності пов'язані з неефективними методами викладання та неадекватними підходами до підготовки студентів до мовно-професійної діяльності. Мета статті полягає у розгляді методу навчання на помилках у формуванні іноземної професійної компетентності. Автори статті зосереджують увагу на кількох ключових аспектах, які вказують на успішність цього підходу. Доведено, що студенти, які активно взаємодіють у ситуаціях навчання на помилках, демонструють краще розуміння професійного мовлення та швидше засвоюють необхідні іноземні навички. У статті запропоновано використання рольових ігор та симуляцій, які дозволяють здобувачам вищої освіти випробувати свої навички у реальних професійних сценаріях, припускаючи при цьому помилки та вдосконалюючи свої вміння. Зазначається, що проведення дебрифінгу та аналізу помилок дозволяє студентам виокремлювати та розуміти свої недоліки у мовленні, що сприяє подальшому вдосконаленню та запам'ятовуванню матеріалу. Студенти, викладачі та освітні заклади можуть використовувати метод навчання на помилках як інструмент самоконтролю, що сприяє розвитку самостійності та відповідальності за власне навчання.

Ключові слова: відтворення реальних мовленнєвих ситуацій, інтерактивний метод викладання іноземної мови, іноземна професійна компетентність, комунікація в міжнародному середовищі, метод навчання на помилках.

Tamara USKOVA,

orcid.org/0000-0002-7472-6993

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and Cross-cultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) uskovatamara2020@gmail.com*

Nataliya KARABITSKOVA,

orcid.org/0000-0003-1341-9858

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and Cross-cultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) karabitskova77@gmail.com*

PROBLEMS OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMPETENCE FORMING OF UNDERGRADUATE STUDENTS

The article is devoted to the formation of foreign language professional competence in higher education students. The study of this problem is a relevant and important step towards the training of qualified personnel capable of successfully functioning in the international professional environment. The emphasis on improving teaching methods and preparing students for intercultural interaction is critical for the effectiveness of higher education in the modern world. The problems of forming foreign language professional competence are associated with ineffective teaching methods and inadequate

approaches to preparing students for linguistic and professional activities. The purpose of the article is to consider the method of learning from mistakes in the formation of foreign language professional competence. The authors of the article focus on several key aspects that indicate the success of this approach. It is proved that students who actively interact in situations of learning from mistakes demonstrate a better understanding of professional speech and acquire the necessary foreign language skills faster. The article proposes the use of role-playing games and simulations that allow higher education students to test their skills in real professional scenarios, making mistakes and improving their skills. It is noted that debriefing and error analysis allows students to identify and understand their shortcomings in speech, which contributes to further improvement and memorization of the material. Students, teachers and educational institutions can use the method of learning from mistakes as a tool of self-control, which contributes to the development of independence and responsibility for their own learning.

Key words: reproduction of real-life speech situations, interactive method of teaching a foreign language, foreign language professional competence, communication in an international environment, error-based learning method.

Постановка проблеми. В сучасному світі, де міжнародна співпраця та глобалізація визначають нові вимоги до професійної підготовки, проблема формування іншомовної професійної компетентності здобувачів вищої освіти стає актуальною та важливою, тому науковці знаходяться у постійному пошуку дієвих методів викладання іноземної мови у непрофільних закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вважається, що використання інтерактивних методів викладання у формуванні іншомовної професійної компетентності відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного навчання та розвитку студентів (Volkova, 2019). Такий підхід стимулює активну участь, сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку навичок, необхідних для успішної комунікації в професійному середовищі. Фахівці у галузі методики викладання іноземних мов (Zubenko, 2018; Nesterenko, 2022; Lymar, 2017) виокремлюють такі ключові інтерактивні методи, які можна використовувати в цьому контексті, як: рольові ігри та симуляції, групові проекти, дебати та обговорення, використання технологій, практичні завдання та ситуаційні задачі, інтерактивні заняття тощо.

І. Варнавська зазначає, що рольові ігри можуть відтворювати ситуації з реального професійного життя, дозволяючи студентам застосовувати свої знання та вміння в конкретних сценаріях, що сприяє розвитку комунікативних навичок та відчуття впевненості у власних можливостях (Varnavska, 2022). Робота в групах дозволяє студентам обмінюватися думками, вирішувати завдання та розвивати колективні навички. З іншого боку, групові проекти можуть охоплювати розв'язання реальних проблем або створення професійних презентацій, які розглянуті у дослідженні Г. Салашенко (Salashchenko, 2019).

Організація дебатів чи групових обговорень навколо актуальних професійних тем допомагає студентам розвивати навички висловлення думок, виявлення аргументів та обговорення позицій. Це

також сприяє розширенню словникового запасу та вивченню термінології. Інтерактивне використання технологій, таких як відеопрезентації, вебінари, онлайн-ігри та платформи для відстеження прогресу, може зробити навчання цікавішим та взаємодію ефективнішою. Водночас В. Захарова зосереджує увагу на використанні відеоматеріалів як засобу формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців зі стоматології (Zakharova, 2020). Надання студентам практичних завдань, які вимагають застосування знань у конкретних ситуаціях, сприяє розвитку навичок проблемного вирішення та адаптації до нових умов. Викладач може використовувати інтерактивні методи викладання, такі як запитання-відповідь, мозкові штурми тощо, для підтримки активної участі та уваги студентів. Методисти наголошують, що використання цих інтерактивних методів сприяє не лише формуванню іншомовної професійної компетентності, але і створює стимулююче та підтримуюче середовище для навчання, де студенти можуть розвивати необхідні навички та впевненіше застосовувати їх у своїй майбутній кар'єрі (Salashchenko, 2019). На нашу думку, не менш продуктивним та цікавим для здобувачів вищої освіти є метод створення ситуації навчання на помилках у формуванні іншомовної професійної компетентності.

Мета статті полягає у розгляді методу навчання на помилках у формуванні іншомовної професійної компетентності з наданням практичних рекомендацій стосовно використання цього методу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метод створення ситуації навчання на помилках відображає ідею, що навчання через помилки сприяє глибшому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу. Ключовими аспектами, які роблять цей метод дієвим, є створення ситуацій реального життя, активна участь та взаємодія, засвоєння іншомовної термінології, аналіз та дебрифінг, посилення на культурний аспект, підготовка до

реального професійного життя, розвиток критичного мислення.

Створення ситуацій реального життя при використанні методу навчання на помилках полягає в тому, що замість того, щоб викладати теорію одразу, студентам пропонуються реальні сценарії професійних ситуацій, де вони можуть припуститися помилок. Це може бути симуляція важливого переговорного процесу, ведення проекту чи розв'язання проблеми. Студенти повинні активно взаємодіяти у ситуаціях навчання на помилках. Це включає спілкування, роботу в команді, прийняття рішень та використання іншомовних навичок для розв'язання реальних проблем.

У ході ситуацій навчання на помилках студенти мають можливість використовувати та вивчати іншомовну термінологію в конкретному контексті. Це сприяє навчанню не лише загальної, а й професійної лексики.

Після ситуації навчання на помилках важливо провести аналіз та дебрифінг, де обговорюються допущені помилки, рішення та можливі альтернативи. Це допомагає студентам зрозуміти свої помилки та засвоїти більше матеріалу.

Слід зазначити, що ситуації навчання на помилках сприяють розвитку критичного мислення студентів. Вони вчаться аналізувати та оцінювати свої дії, розвивати стратегічне мислення та розв'язувати проблеми. Окрім того, розв'язання реальних проблем та помилки в навчальних умовах готують студентів до професійного життя, де вони також зіткнуться з викликами та неоднозначністю. Ситуації навчання на помилках можуть також включати культурні аспекти, допомагаючи студентам розуміти та поважати різноманіття культур у професійному оточенні.

Ситуації навчання на помилках є динамічним та захопливим методом, що дозволяє студентам навчатися на власних помилках та ефективно використовувати іншомовні навички у професійному вимірі.

Розглянемо приклад ситуації навчання на помилках як метод формування іншомовної професійної компетентності у студентів-економістів. Це може бути проект розроблення бізнес-плану. Згідно з умовами завдання студенти економічних спеціальностей займаються розробкою проекту з впровадження нових бізнес-процесів, для реалізації яких потрібно взаємодіяти з англомовними контрагентами з метою оформлення документації та презентації своїх ідей.

Метою цього завдання є формування іншомовної професійної компетентності через практичне використання мови в економічному контексті;

розвиток навичок спілкування, письма технічної документації та публічних виступів; засвоєння термінології, що використовується економічній сфері; використання іноземної мови у реальних професійних ситуаціях.

Перший етап сценарію передбачає комунікацію з контрагентами англійською мовою. Студенти повинні провести з ними віртуальні наради. Основна мета – обговорити свої ідеї, дізнатися відгуки та врахувати рекомендації. Під час цього етапу, важливо припуститися можливих помилок в інтерпретації фахової термінології або в неправильному вживанні виразів.

На другому етапі студенти оформлюють технічну документацію іноземною мовою. На цьому етапі можливі помилки в граматиці, структурі документації та правильному використанні термінів.

Третій етап полягає у підготовці та презентації проекту іноземною мовою. Студенти повинні презентувати свій проект перед експертною комісією та контрагентами. Під час виступу можуть виникнути ситуації, коли здобувачі вищої освіти неправильно висловлюють ідеї чи неправильно інтерпретують питання.

Завершальний етап – дебрифінг та аналіз помилок: після завершення проекту проводиться дебрифінг, на якому обговорюються здобуті враження, виявлені помилки та способи подальшого вдосконалення. Важливо зрозуміти, що допущення помилок є нормою в процесі навчання та формуванні іншомовної професійної компетентності.

Запропонований сценарій не лише допомагає студентам розвивати іншомовні навички, але й створює можливість для навчання на помилках, які можуть бути важливим елементом їхнього професійного росту.

Розглянемо ситуацію навчання на помилках, тобто економічний кейс, для студентів-менеджерів. Здобувачі освіти беруть участь у сценарії випадку, де вони повинні брати участь в ухваленні рішення. Завдання передбачає використання іноземної мови для спілкування з клієнтом, збору інформації та подання рекомендацій подальшої взаємодії.

Метою запропонованого завдання є розвиток мовних навичок для ефективного спілкування з клієнтами; використання іншомовної економічної термінології та фахових виразів у реальних ситуаціях; формування навичок ухвалення управлінського рішення та розробки плану такого процесу; практика письмового вираження рекомендацій реалізації плану іноземною мовою; навчання на помилках як інструмент самоконтролю та підвищення професійної компетентності.

На першому етапі реалізації сценарію студентам потрібно провести інтерв'ю з клієнтом, збираючи та опрацьовуючи інформацію. Можливі помилки в інтерпретації та у використанні економічної термінології.

На другому етапі постановки студентам потрібно правильно ухвалити управлінське рішення та визначити план реалізації такого процесу іноземною мовою. Під час цього етапу можуть виникнути ситуації неправильної інтерпретації або невірною застосування економічної термінології.

Третій етап передбачає спілкування з клієнтом. Студентам потрібно пояснити план взаємодії та відповісти на питання клієнта. Це дозволяє виявити помилки в здатності чітко та зрозуміло відтворювати економічну інформацію іноземною мовою. Окрім того, здобувачам вищої освіти потрібно подати письмові рекомендації клієнтам щодо подальшої взаємодії. Під час цього етапу можуть виявитися недоліки в письмовій документації та у використанні іноземної мови.

Після завершення сценарію проводиться дебрифінг, на якому обговорюються виявлені помилки, аналізуються альтернативи та рекомендації щодо покращення навичок мовлення та економічного висловлення.

Ситуація навчання на помилках для студентів-міжнародників: здобувачі освіти беруть участь у ролі міжнародної команди, що вирішує ділову ситуацію. Завдання передбачає використання іноземної мови для переговорів, вирішення конфліктів та підготовки подальших дій. Студентам потрібно взаємодіяти в міжнародних переговорах з представниками різних країн. Можливі помилки в інтерпретації культурних особливостей та вживанні бізнес-термінології.

Перший етап полягає у тому, що студентам потрібно вирішити конфліктну ситуацію між членами команди. На цьому етапі можливі помилки в обговоренні та використанні мовних засобів для зменшення напруги.

На другому етапі здобувачам освіти потрібно підготувати письмовий звіт про аналіз ситуації та

розробити рекомендації для подальших кроків. Можуть виникнути ситуації неправильної передачі інформації чи планування.

На етапі презентації результатів іноземною мовою студентам потрібно представити свої результати перед міжнародним журі. Під час презентації можуть виявитися недоліки в усному висловлюванні та ефективному використанні іноземної мови.

Після завершення сценарію проводиться дебрифінг, де обговорюються виявлені помилки та шляхи їх подальшого уникнення. Важливо навчити студентів використовувати отримані знання для подальшого професійного розвитку.

Мета цього завдання полягає у розвитку мовних навичок для успішної комунікації в міжнародному бізнес-середовищі; формуванні вмінь ефективного вирішення конфліктів у міжнародному колективі; у практиці письмового та усного вираження в контексті міжнародних ділових ситуацій; у розумінні важливості аналізу помилок для подальшого вдосконалення мовних та міжкультурних навичок.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, навчання на помилках у формуванні іншомовної професійної освіти виявляється динамічним та ефективним методом, що сприяє розвитку навичок іншомовної комунікації та професійної компетентності студентів. Дослідження у сфері навчання на помилках у формуванні іншомовної професійної освіти відкриває широкі перспективи для подальших наукових вивчень, як-от: дослідження впливу культурного контексту на ефективність методу навчання на помилках у різних галузях та серед різних культурних груп; створення нових та інноваційних методик, що базуються на принципах навчання на помилках, для поліпшення якості іншомовної професійної освіти; вивчення та адаптація методу навчання на помилках до сучасних викликів та трендів у мовній освіті.

Подальші дослідження в цій сфері сприятимуть вдосконаленню методології іншомовної професійної освіти та підвищенню ефективності навчання студентів у міжнародному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варнавська І. Використання інтерактивних освітніх технологій як аспект підвищення професійної компетентності студентів. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 2(7). С. 187–199.
2. Волкова Л. В. Ділова гра як метод підвищення ефективності формування іншомовної комунікативної компетенції студентів. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2019. № 1(28). С. 43–58.
3. Захарова В. О. Використання відеоматеріалів як засобу формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців із стоматології. *Медична освіта*. 2020. № 4. С. 84–88.
4. Зубенко Т. Відповідність сучасних інформаційних технологій умовам формування англomовної комунікативної компетентності студентів. *Психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій і методик навчання студентської молоді у закладах вищої освіти*. 2018. № 51. С. 233–236.

5. Лимар Л., Моруга К. Використання соціальних мереж при навчанні фахової іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2017. № 75(І). С. 155–163.

6. Нестеренко І. Використання платформи ted talks для підвищення комунікативної компетентності студентів при вивченні іноземних мов. Психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій і методик навчання студентської молоді у закладах вищої освіти. 2022. № 64. С. 209–216.

7. Салашченко Г. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів та курсантів немовних закладів вищої освіти засобами проектних технологій. Правовий часопис Донбасу. 2019. № 3(68). С. 153–160.

REFERENCES

1. Varnavska I. (2022). Vykorystannia interaktyvnykh osvitnikh tekhnolohii yak aspekt pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti studentiv [The use of interactive educational technologies as an aspect of improving the professional competence of students]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Perspectives and innovations of science*, 2(7), 187–199 [in Ukrainian].

2. Volkova L. V. (2019). Dilova hra yak metod pidvyshchennia efektyvnosti formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii studentiv [Business game as a method of increasing the effectiveness of the formation of foreign language communicative competence of students]. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, 1(28), 43–58 [in Ukrainian].

3. Zakharova V. O. (2020). Vykorystannia videomaterialiv yak zasobu formuvannia inshomovnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz stomatolohii [The use of video materials as a means of forming foreign language competence of future specialists in dentistry]. *Medychna osvita – Medical education*, 4, 84–88 [in Ukrainian].

4. Zubenko T. (2018). Vidpovidnist suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii umovam formuvannia anhlomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv [Correspondence of modern information technologies to the conditions of formation of students' English-language communicative competence]. *Psykhologo-pedahohichni zasady vprovadzhennia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii i metodyk navchannia studentskoi molodi u zakladakh vyshchoi osvity – Psychological-pedagogical foundations of the implementation of modern information technologies and methods of training student youth in institutions of higher education*, 51, 233–236 [in Ukrainian].

5. Lymar L., Moruha K. (2017). Vykorystannia sotsialnykh merezh pry navchanni fakhovoi inozemnoi movy studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei [The use of social networks in teaching a professional foreign language to students of non-philology majors]. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru – Ukrainian higher education in the context of integration into the European educational space*, 75(І), 155–163 [in Ukrainian].

6. Nesterenko I. (2022). Vykorystannia platformy ted talks dlia pidvyshchennia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv pry vyvchenni inozemnykh mov [Using the ted talks platform to improve students' communicative competence when learning foreign languages]. *Psykhologo-pedahohichni zasady vprovadzhennia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii i metodyk navchannia studentskoi molodi u zakladakh vyshchoi osvity – Psychological-pedagogical foundations of the implementation of modern information technologies and methods of training student youth in institutions of higher education*, 64, 209–216 [in Ukrainian].

7. Salashchenko H. M. (2019). Osoblyvosti formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii studentiv ta kursantiv nemovnykh zakladiv vyshchoi osvity zasobamy proektnykh tekhnolohii [Peculiarities of the formation of foreign language communicative competence of students and cadets of non-language institutions of higher education by means of project technologies]. *Pravovyi chasopys Donbasu – Legal journal of Donbass*, 3(68), 153–160 [in Ukrainian].